

תכנית 12 הצעדים להחלמה מהתמכרויות והתנהגויות פוגעות 73-780-01

פרופ' נתי רונאל

סוג הקורס: סדנה

היקף שעות: 2 ש"ש

קורס שנתי

שנת לימודים: תשפ"א

אתר הקורס באינטרנט: אין

א. מטרות הקורס (מטרות על / מטרות ספציפיות):

לימוד של תוכנית 12 הצעדים כתוכנית התערבות מקצועית עם אוכלוסיות שונות של מכורים, עוברי חוק ונפגעי עבירה. הלימוד יתבצע תוך כדי התנסות אישית ותרגול של התלמידים. הסדנה תסקור את המאפיינים של התמכרויות שונות ואת הצרכים הטיפוליים העולים מהן, תסקור את דרכי הטיפול השונות הקיימות להתמכרויות ותמקם את תוכנית 12 הצעדים ביניהן. מקורה של תוכנית 12 הצעדים הוא בקבוצות לעזרה-עצמית, והיא אומצה על ידי הממסד הטיפולי ומשמשת לעבודה בעיקר עם מכורים ואלכוהוליסטים וגם עם אוכלוסיות נוספות במצוקה, כגון גברים אלימים או קורבנות. הכוח של השיטה לפגוש את חוסר האונים של המשתתפים בה, המבטא את מצוקתם, מסייע לה להתגבר על התנגדויות האופייניות לאוכלוסייה במצוקה. התוכנית היא רוחנית, שמתייחסת למערכת האמונות של המשתתפים ומציעה להם דרך חיים מוסרית – רוחנית אותה לומדים ובה מתנסים בקבוצה. במסגרת הסדנה התלמידים יכירו את התוכנית, במיוחד את שבעת הצעדים הראשונים מתוך השנים-עשר, ויתרגלו אותם באופן אישי על מנת ללמוד ליישם אותם בעבודה המקצועית.

ב. תוכן הקורס: (רציונל, נושאים)

מהלך השיעורים: (שיטות ההוראה, שימוש בטכנולוגיה, מרצים אורחים)

הקורס ישלב בין ההגות, התיאוריה והפרקטיקה. ראשית נדון במאפיינים של המושג התמכרות ונבחן את המשותף והשונה בין התמכרויות שונות, תוך הדגשת ההיבטים הטיפוליים המתבקשים מכך. בהמשך נדון בקצרה במאפיינים של דרכי הטיפול השונות בהתמכרויות ומכאן נגיע למיקומה של תוכנית הצעדים מבחינת מאפייניה הטיפוליים. בהמשך נסקור את התפתחות תוכנית הצעדים מתוך קבוצות לעזרה-עצמית ונציג אותה בהרחבה ולעומקה, תוך הדגשת יכולת ההכללה שלה גם להתנהגויות פוגעות נוספות על ההתמכרויות וגם להתערבות עם נפגעי עבודה. בכל השיעורים נשלב הרצאה פרונטלית עם

דיון בכיתה, בצד תרגול קבוצתי ואישי של מרכיבי התוכנית השונים. התלמידים יתבקשו ללכת לפחות לשני מפגשים פתוחים של קבוצות שונות לעזרה-עצמית למכורים.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים: (רשימה או טבלה כדוגמת המצ"ב)

הערות	קריאה נדרשת	נושא השיעור	יחידת הלימוד
2 שיעורים	דיוויס, 2001; ולנטין, 1999; מיכאל, 2007; Chappell et al., 2006	רקע על התמכרויות ומאפייניהן הדומים והייחודיים	1
2 שיעורים	מהל ואחרים, 2008; רונאל ואחרים, 2011; Van Wormer & Davis, 2003; White & Kurtz, 2005; Yates & Malloch, 2010	דרכי טיפול שונות בהתמכרויות	2
2 שיעור	רונאל, 2002 AA, 1952, 1976 Ronel, 2000	מאיי-איי לתוכנית הצעדים	3
12 שיעורים	רונאל, 2012; רונאל ואחרים, 2004; Chen, 2010	התנסות בתוכנית הצעדים	4
3 שיעור	רונאל, 2019; Dambrun & Ricard, 2011; Tiebout, 1954	12 הכלים ודרך החסד	5
2 שיעורים	Duwe & King, 2012; Schaefer et al., 2016	הכללת התוכנית בעבודה עם עוברי חוק	6
1 שיעור	Brende, 1993	הכללת התוכנית לעבודה עם נפגעי עבירה	7
1 שיעור	Pargament, 2007	שיטות רוחניות נוספות להתערבות קרימינולוגית	8
1 שיעור		סיכום	9

ג. חובות הקורס:

דרישות קדם: אין

חובות / דרישות / מטלות:

1. נוכחות בשיעורים וקריאה שוטפת של הספרות;
  2. ביקור במפגשים של קבוצות לעזרה-עצמית והגשת 2 דוחות ביקור – אחד בכל סמסטר;
  3. כתיבת עבודת סיכום.
- מרכיבי הציון הסופי (ציון מספרי / ציון עובר): ציון העבודה.**

ד. ביבליוגרפיה: (רשות)

דיוויס, ל' (2001). קנדי. אור יהודה: מעריב – הד ארצי.
 ולנטין, א' (1999). *שקרים שסיפרתי לעצמי*. תל אביב: ידיעות אחרונות – ספרי חמד.
 מהל, ח', חובב, מ' וגולן, מ' (2008) (עורכים), *התמכרויות, אלימות ועבירות מין: טיפול לאור החוק*.
 ירושלים: כרמל.
 מיכאל, א' (2007). *התמכרות והחלמה: סוגיות נבחרות בטיפול במתמכרים*. קריית ביאליק: אח.
 רונאל, נ' (2002). תכנית 12 הצעדים: יישומה באנ-איי ובמפגש הטיפולי. בתוך מ' חובב (עורך) *טיפול
 ושיקום של נפגעי סמים בישראל* (עמ' 259-272). תל אביב: צ'ריקובר.
 רונאל, נ' (2019). *שנים-עשר הכלים: צעדים של שינוי*. חיפה: פרדס.
 רונאל, נ' (2012) (עורך), *חולף עם הרוח*. רמת גן: הוצאת אוניברסיטת בר-אילן.
 רונאל, נ', הופמן, פ., ויעקב, ב. (2004). *מדריך לעבודת 12 הצעדים במסגרות טיפוליות – שיקומיות
 למכורים*. הרשות למלחמה בסמים וקרן רש"י. ניתן להוריד מהאתר:
http://www.rashi.org.il/hebrew/info/profiles/12_steps_Manual.pdf
 רונאל, נ', חן, ג', תימור, א' ואלישע, א' (2011). *רטורנו – קהילה טיפולית יהודית לטיפול בהתמכרויות*.
 רמת גן: הוצאת אוניברסיטת בר-אילן.
 רונאל, נ' וליבמן, ג' (2001). השינוי בהשקפת העולם אצל חברות או-איי בישראל במהלך ההחלמה.
חברה ורווחה, כ"א(3), 327-352.

- Alcoholics Anonymous (1952). *Twelve Steps and Twelve Traditions*. NY: AA World Service Office. **יצא גם בעברית**
- Alcoholics Anonymous (1976). NY: AA World Service Office. **יצא גם בעברית**
- Best, D. (2012). *Addiction recovery: A movement for social change and personal growth in the UK*. Brighton: Pavilion.
- Best, D., Bird, K., & Hunton, L. (2015). Recovery as a social phenomenon: what is the role of the community in supporting and enabling recovery? In N. Ronel & D. Segev (Eds.), *Positive criminology* (pp. 194–207). London & New York: Routledge.
- Brende, J. O. (1993). A 12-step recovery program for victims of traumatic events. In J. P. Wilson & B. Raphael (Eds.), *International handbook of traumatic stress syndromes* (pp. 867-877). New York: Plenum Press.
- Chen, G. (2010). The meaning of suffering in drug addiction and recovery from the perspective of existentialism, Buddhism and the 12-step program. *Journal of Psychoactive Drugs*, 42(3), 363–375.
- Chappell, D., Eatough, V. E., Davies, M. N. O., & Griffiths, M. D. (2006). EverQuest—It's just a computer game right? An interpretative phenomenological analysis of online gaming addiction. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 4, 205–216
- Dambrun, M., & Ricard, M. (2011). Self-centeredness and selflessness: A theory of self-based psychological functioning and its consequences for happiness. *Review of General Psychology*, 15(2), 138–157.
<http://doi.org/10.1037/a0023059>
- De Leon, G. (2010). The therapeutic community: A recovery-oriented treatment pathways and the emergence of a recovery-oriented integrated system. In R. Yates & M.S. Malloch (eds.), *Tackling addiction: Pathways to recovery* (70-83). London: Jessica Kingsley Publishers.
- Duwe, G., & King, M. (2012). Can faith-based correctional programs work? An outcome evaluation of the InnerChange Freedom Initiative in Minnesota. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 57(7), 813–841.

- Jang, S. J., Johnson, B. R., Hays, J., Hallett, M., & Duwe, G. (2018). Existential and virtuous effects of religiosity on mental health and aggressiveness among offenders. *Religions*, 9(6), 0–19. <https://doi.org/10.3390/rel9060182>
- Josipovic, Z., & Baars, B. J. (2015). Editorial: What can neuroscience learn from contemplative practices? *Frontiers in Psychology*, 6(NOV), 1–3. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01731>
- Orford, J. (2008). Asking the right questions in the right way: The need for a shift in research on psychological treatments for addiction. *Addiction*, 103(6), 875-885.
- Pargament, K. I. (2007). *Spirituality integrated psychotherapy: Understanding and addressing the sacred*. New York: The Guilford Press.
- Robinson-Edwards, S., & Kewley, S. (2018). Faith-based intervention: Prison, prayer, and perseverance. *Religions*, 9(4), 1–17. <https://doi.org/10.3390/rel9040130>
- Ronel, N. (2000). From self-help to professional care: An enhanced application of the Twelve-step Program. *Journal of Applied Behavioral Science*, 36(1), 108-122.
- Ronel, N. (1998). Twelve-step self-help groups as a spontaneous experiment of a 'Grace Community'. *Social Development Issues*, 20(3), 53-72.
- Schaefer, L., Sams, T., & Lux, J. (2016). Saved, salvaged, or sunk: A meta-analysis of the effects of faith-based interventions on inmate adjustment. *The Prison Journal*, 96(4), 600-622.
- Tiebout, H.M. (1954). The ego factors in surrender in alcoholism. *Quarterly Journal for Studies on Alcohol*, 15, 610-621.
- Van Wormer, K., & Davis, R.D. (2003). *Addiction Treatment: A Strengths Perspective*. Pacific Grove, CA : Brooks/Cole—Thomson.
- White, W. L. (2009). The mobilization of community resources to support long-term addiction recovery. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 36 146–158.
- White, W. L. & Kurtz, E. (2005). The Varieties of Recovery Experience. *International Journal of Self Help and Self Care*, 3, 21–61. Downloaded: www.bhrm.org/advocacy/VarietiesofRecoveryExperiencefinal10-3-2005.doc
- Yates, R., & Malloch, M.S. (2010)(eds.), *Tackling addiction: Pathways to recovery*. London: Jessica Kingsley Publishers.